

ДУМА

СРЯДА 15 ЮНИ 2016

Конвейерът за тинтири-минтири

От Хонконг до нашата антикорупционна Сахара

Славчо
КЪНЧЕВ*

Най-големият проблем за човешкия род, чието решение природата го принуждава да търси, е този за постигането на гражданско общество, което може да прилага справедливостта универсално.

Имануел Кант (1724-1804 г.) - немски философ

В китайския език думата "богатство" и словосъчетанието "служебно положение" се изписват с един и същи йероглиф. Точно това обстоятелство изникна от паметта ми, когато в една дъждовна софийска вечер в трамвая, с който пътувах към вкъщи, се качиха двама мъжаги, разгърдени и подгизнали - но не само външно, и като истински българи заобсъждаха по-важното за тях от футбола и жените - политиката. "Да знаеш от мене, брато - леко фъфлейки, каза единият - човек с връзка не е човек, ама човек без връзки хептен не го бива!"

Уви, тази мисъл е много повече от остроумна игрореловица, която би могла с успех да кандидатства за място в световния пантеон на афоризмите. А и е универсално валидна, в една или друга степен, по паралели и меридиани, в своята втора част. Като върху територията, наричана България, и бивала в отделни периоди на своята история дори и държава. Връзкопроизводството на личностен успех в постсоциалистическата епоха свенливо и без да парадиря се раздели с духовните измерения на своите продукти и се прехвърли почти изцяло в сферата, където дименцията на обектите се измерва в системата СИ: секунда, сантиметър (линеен, квадратен, кубически), килограм. Например за колко секунди придобитото ново возило на лицето X ускорява до 100 км. Или

колко карата са
вградените
брилянти

в платинения обков на гривната, която легитимира принадлежността на г-ца Y към хайлайфа. Размерът на парковете на хасиендите на българските новочорбаджии се измерва в квадратни метри, а обемът на двигателя на най-новия модел мотоциклет "Сузуки", който отрочетата им яхат - в кубически сантиметри. Пак в кубически сантиметри се измерват и силиконовите импланти за

*Авторът е председател на УС на Асоциацията за борба против корупцията в България.

присаждане на екстра женственост. Дефиле на мерните единици от системата СИ. По формулата "жизнената реализация = консумация". Колкото повече консумираш, значи толкова по-плодотворно живееш...

За да се появят задоволителни данни в консумативната лична карта, са необходими и финикийски знаци в съответното количество. Но както е проумял още Джон Пирпонт Морган

ни времена се е приемало като нормално поведение китайски държавни служители да си допълват заплатите с различни "такси" и дадени им "дарения". В едно свое писмо от 1709 г. до губернатора на провинция Хунан тогавашният китайски император Канг-ци казва: "Невъзможно е един магистрат да издържа семейството си и да плаща за услугите на секретари и прислуга, без да събира допълнител-

Първи, наричан още и Корсаря (защо ли?!): "Не се бой от големите разходи, а от малките приходи!" Ето я причината хилядолетия преди авторът на горната максима да проходи с еднотоларова банкнота в ръка, да е изковано основното правило относно парите: "Всички начини за печелене са добри, важно е да са много!" Още древните римляни са били наясно с един действителен аргумент, за да успееш да убедиш Живота, че ти се полага по-голяма част, отколкото е средностатистическият пай от парите - и той е "сребърните аргументи", тоест подкупите, наричани също и корупция. Понятие, на което, ако българската азбука имаше като символи йероглифи, щеше да съответства същият знак, както и на словосъчетанието "служебно положение". А и информацията, която изтича по дипломатически и други канали относно отношението на българските власти към противодействието на корупционните практики, наслагва черните краски със замах.

Възможните ходове на властприлагащите (властимеец е само суверенът!) у нас са само два:

реална борба с
корупцията или
имитационни
действия

Как изглеждат на практика неимитационните усилия за контрол и минимизиране на корупционните практики показва Хонконг, заемащ от дълги години водещо място в класациите за противодействие на "сребърните аргументи". Преломът настъпва през 70-те години на миналия век. Дотогава е налице ендемична корупция. Много анализатори - както от Китай, така и от други държави, посочват, че местните традиции и културни особености са една от причините за съществуването на корупцията. В предиш-

Очакваното съкрушаване на корупцията не само не е постигнато, но в края на 60-те години на миналия век тя дори се разраства и приема ендемични размери. Основният фактор за този провал е самата хонконгска полиция. По-късно едно разследване на нейната дейност показва, че по отношение на корупцията в самата полиция са валидни следните правила:

1. "Качи се на влака", т.е. ако искаш да приемеш корупцията, присъедини се

ния съвет плановете си за създаването на Независима комисия срещу корупцията (НКСК).

Каква е разликата в организацията на работата в НКСК и нейното място в обществено-политическия живот спрямо аналогичния единен орган за борба с корупцията, създаден неотдавна у нас? Още при създаването на НКСК губернаторът Маклехос подчертава, че организацията трябва да разполага с широки правомощия за извършване на разследвания, но също трябва

да изпълнява
и превантивни
функции

Усилията й не трябва да се ограничават единствено до установяването и наказването на корумпираните. Затова и НКСК се състои от три дирекции: Оперативна дирекция (ОД), Дирекция за превенция на корупцията (ДПК) и Дирекция за връзки с обществеността (ДВО). Само за 7 години от своето учредяване ДВО вече е открила десет местни представителства, получила е над 10 хиляди сигнала за корупционни практики и е провела повече от 19 хиляди различни мероприятия - от учебни помагала за училищата до телевизионни сериали по действителни разследвания. През същия период до 1981 г. Дирекцията за превенция на корупцията е провела 500 изследвания върху различни политически и практики в множество правителствени агенции. Повечето от тези изследвания са доразвити чрез последващи и цялостни мониторингови доклади за изпълнението на направените препоръки. Същевременно Независимата комисия срещу корупцията прави необходимото, за да убеди жителите на Хонконг в своята почтеност. Постепенно тя се превръща във всепризната законова, политическа и морална движеща сила в Хонконг. Цел, която г-жа Меглена Кунева, в своя рутинен бюрократизъм, бонифициран с непрофесионализъм, изобщо дори и насън не си поставя. Сахара в най-безводната си част едва ли ни открива помрачна и унила гледка от тази огромна и безплодна територия на управленски примитивизъм и дезангажиран схематизъм. Внушителен контрапродукт на конвейера за тинтири-минтири е и отказът на предложението, направено й от Асоциацията за борба против корупцията в България, да бъде преведена и издадена у нас монографията на Световната банка "Многото лица на корупцията: установяване на уязвимите места на ниво сектори на икономиката и държавното управление".

Перфектно учебно помагало за минимизиране на корупционните практики.

Опасно четиво, нали, г-жо Кунева!

ни такси. Магистрат, който иска десет процента над определените налози, може да се смята за добър служител".

Познавайки тази "културна черта", през 1907 г. хонконгската правителствена комисия (по това време градът вече е английска колония) обявява, че "за съжаление в Китай системата за изнудване е ежедневна практика както за правителствените служители, така и за обикновените граждани. Ето защо всеки китаец, който се засели тук (в Хонконг), не само е склонен да приеме, но и ще наложи усилия да открие подобни условия, в каквито е свикнал да живее в родината си". Колониалните власти полагат усилия за противодействие на корупцията. През 1948 г. е издаден Указ за борба с корупцията, с който се разрешава да бъдат проверявани "банковите сметки, акциите и дяловите участия на заподозрените, за да бъдат потвърдени обвиненията в корупционни сделки". През 1959 г. тези правомощия са разширени. Стандартът на живот и финансовите средства на държавните служители подлежат на

разследване
от специален
трибунал

който може да прецени, че те "надвишават официалните им приходи", и съответно чиновникът да бъде уволнен без право на съдебно обжалване. Тази разпоредба е безпрецедентна за Обединеното кралство и британските колонии.

към нас;

2. "Бягай успоредно на влака", т.е. ако не искаш да приемеш корупцията, няма значение, но не се намесвай;

3. "Никога не заставай пред влака", т.е. ако се опитваш да докладваш за корупция, то "влакът" ще те прегази и ще бъдеш наранен, дори убит.

През 1971 г. английската администрация в Хонконг, напълно наясно с просмукващата се повсеместна корупция, приема нов указ за борба с нея. В него съставът на престъпленията е разширен и са включени нови категории. Най-важното: променена е презумпцията за невинност на заподозрените, чието имущество надвишава доходите им или поддържа стандарт на живот, който не биха могли да си позволят с официалните си приходи - те вече са принудени да доказват своята невинност. Наказанията се увеличават и достигат до глоба от 100 хиляди хонконгски долара и 10 години затвор, плюс възстановяване на получените подкупи. Резултатите веднага са налице. В рамките още на първата година от приемането на Указа за борба с корупцията 295 полици, включително двама ръководители на дирекции и 26 инспектори, подават raporti за предсрочно пенсиониране или напускат полицията. Оттук нататък събитията се развиват като на филмова лента, чиито кадри се въртят с увеличена скорост. На 17 октомври 1973 г. губернаторът на Хонконг Маклехос обявява пред Законодател-